

Sygn. akt XIII 1U 4963/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sekcja ds. odwołań od decyzji zmniejszających wysokość emerytur i rent byłym funkcjonariuszom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w składzie:

Przewodniczący:	SSO Aleksandra Rutkowska
Protokolant:	protokolant sądowy Agata Wróbel

po rozpoznaniu w dniu 16 listopada 2021 r. w Warszawie na rozprawie sprawy E. Ś.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

o wysokość policyjnej renty inwalidzkiej

na skutek odwołania E. Ś.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

z 07/06/2017 r. nr (...)

I. oddala odwołanie;

II. nie obciąża odwołującej się kosztami zastępstwa procesowymi należnymi Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W..

SSO Aleksandra Rutkowska

Sygn. akt XIII 1U 4963/18

UZASADNIENIE

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. decyzją z dnia 7 czerwca 2017 r. nr (...) dokonał ponownego ustalenia wysokości renty inwalidzkiej ubezpieczonej E. Ś., określając ją od dnia 1 października 2017 r. na kwotę 1000 zł.

Podstawą wydania decyzji był art. 15c i art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biuro Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jednolity z dnia 6 maja 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 708 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji

Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270).

W świetle art. 22a ust. 1, w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, rentę inwalidzką ustaloną zgodnie z art. 22 zmniejsza się o 10 % podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. W przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i została zwolniona ze służby przed dniem 1 sierpnia 1990 r. rentę inwalidzką wypłaca się w kwocie minimalnej według orzeczonej grupy inwalidzkiej.

E. Ś. wniosła odwołanie od w/w decyzji, wnosząc o ponowne ustalenie wysokości obniżonego świadczenia w nieobniżonej wysokości, ustalonej przed dniem 1 października 2017 r.

Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w odpowiedzi na odwołanie wniosł o oddalenie odwołania i zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 18 czerwca 1975 r. ubezpieczona E. Ś. zwróciła się z prośbą do Komendanta Wojewódzkiego MO w N. o przyjęcie do pracy w organach MO.

Dowód: - podanie k. 2 akt personalnych

W przeprowadzonej z ubezpieczoną rozmowie w dniu 25 listopada 1975 r., mjr. Z. K. p.o. Naczelnik Wydziału (...) KW MO w N. poinformował, że w służbie w MO nie ma dla niej wolnego etatu, ale takowy ewentualnie może być w Służbie Bezpieczeństwa oraz sprecyzował obowiązujące w Służbie kryteria. Informacje te zaskoczyły ubezpieczoną, która poprosiła o danie dwóch dni namysłu. Po tym terminie, na kolejnym spotkaniu ubezpieczona poprosiła o dodatkową rozmowę, w której mjr. Z. K. poinformował, że będzie to praca czysto operacyjna tzn. z ludźmi i uzyskiwanie informacji potrzebnych SB, będzie to ściganie wszelkiego rodzaju elementów, które w jakikolwiek sposób szkodziłyby Polsce Ludowej oraz przeszkadzałyby w realizacji założeń polityczno-gospodarczych Partii i Rządu PRL. Po uzyskaniu tych informacji oraz dodatkowym namysłem, ubezpieczona poinformowała p.o. Naczelnika Wydziału (...) KW MO w N., że zgadza się na podjęcie proponowanej jej pracy w SB.

Dowód: - sprawozdanie z dnia 1.12.1975 r. k. 23-24 akt personalnych

Ubezpieczona od dnia 15 grudnia 1975 r. rozpoczęła pracę na stanowisku inspektora operacyjnego Wydziału (...) SB w grupie hotelowej. W kwietniu i maju 1976 r. odbyła kurs specjalistyczny zorganizowany przez Biuro (...) MSW w Ośrodku (...) w W.. W opinii służbowej z 6 lipca 1976 r. stwierdzono, że nabyte wiadomości plus pomoc doświadczonych pracowników, ubezpieczona uwidacznia w realizacji przydzielonych do wykonania zadań. W rezultacie oceniono, że ubezpieczona posiada już pewne osiągnięcia na odcinku pozyskań osobowych źródeł informacji i prowadzenia rozmów operacyjnych.

Dowód: - opinia służbowa z dnia 6.07.1976 r. k. 43-44 akt personalnych

- zaświadczenie z dnia 31.05.1976 r. k. 42 akt personalnych

W dniu 21 czerwca 1976 r. ubezpieczona złożyła raport do Z-cy Komendanta Wojewódzkiego d/s Służby Bezpieczeństwa w N. o zezwolenie na podjęcie w roku akademickim 1976/1977 2-letnich studiów systemem zaocznym w Akademii Spraw Wewnętrznych na Wydziale Nauk Społecznych w W.. W uzasadnieniu wniosku, ubezpieczona wskazała, że ponieważ chciałaby związać się z naszą Służbą, zależy jej na głębszym i bardziej wszechstronnym poznaniu zagadnień przydatnych w pracy zawodowej.

Dowód: - raport z dnia 21.06.1976 r. k. 47 akt personalnych

W dniu 25.06.1977 r., ubezpieczona ukończyła Studium Podyplomowe Akademii Spraw Wewnętrznych.

Dowód: - opinia służbowa z dnia 25.06.1977 r. k. 51 akt personalnych

Ubezpieczona jako inspektor operacyjny Wydziału (...) KW MO w N. na przydzielonym pod jej opiekę operacyjną obiekcie, pracowała z tajnymi osobowymi źródłami informacji, typowała i opracowywała nowe tajne źródła osobowe informacji, prowadziła rozmowy operacyjne. Za zaangażowanie i osiągnięte rezultaty ubezpieczona była wielokrotnie wyróżniana nagrodami pieniężnymi, a od lipca 1978 r. przyznany jej został do odwołania dodatek specjalny w wysokości 1000 zł miesięcznie. Ponadto ubezpieczona zajmowała się analityką w Wydziale (...). Przełożeni opiniując jej służbę w okresie przygotowawczym, w skazali, że ubezpieczona sprawdziła się jako pracownik w pełni zasługujący by zostać pracownikiem stałym Służby Bezpieczeństwa.

Dowód: - opinia służbowa z dnia 30.11.1978 r. k. 55-56 akt personalnych

- wniosek personalny z 30.11.1978 r. k. 57 akt personalnych

Z dniem 16 grudnia 1978 r. ubezpieczona została mianowana funkcjonariuszem stałym SB, w związku z upływem służby przygotowawczej.

Dowód: - mianowanie k. 57 akt personalnych

Za zaangażowanie i zdyscyplinowanie w wykonywanie czynności inspektora operacyjnego Wydziału (...), ubezpieczona uzyskała podwyższenie dodatku specjalnego o 500 zł, tj. do 1500 zł miesięcznie z dniem 1.12.1979 r. do odwołania.

Dowód: - wniosek personalny z dnia 12.11.1979 r. k. 60 akt personalnych.

W 1982 r. ubezpieczona z przyczyn osobistych wystąpiła z prośbą o przeniesienie służbowe do K., gdzie z dniem 15 lipca 1982 r. została mianowana na stanowisko starszego inspektora Wydziału (...) KW MO w K..

Dowód:- raport z dnia 26.04.1982 r. k. 64 akt personalnych

- wniosek personalny k. 66 akt personalnych

Wydziały (...) Komend Wojewódzkich MO realizowały w obszarze swego działania następujące zadania operacyjne w odniesieniu do ogniw organizacyjnych i kleru Kościoła (...), działaczy i członków katolików (...) oraz kościołów i związków wyznaniowych (...):

- rozpoznawanie, przeciwdziałanie i zwalczanie wrogiej i szkodliwej antysocjalistycznej działalności politycznej i społeczno-ideologicznej podejmowanej, bądź inspirowanej hierarchią i kler Kościoła (...), kościoły i związki wyznaniowe (...) oraz członków i działaczy stowarzyszeń katolików(...);

- podejmowanie ofensywnych działań i przedsięwzięć operacyjnych, mających na celu osłabianie możliwości oddziaływania K. na społeczeństwo, zwłaszcza w sferze politycznej, społecznej i ideologicznej; kształcenie lojalnych wobec Państwa postaw duchowieństwa i przeciwstawienie go reakcyjnej polityce hierarchii Kościoła (...);

- rozpoznawanie i rozpracowywanie – z pozycji krajowych – charakteru i treści kontaktów hierarchii i kleru Kościoła (...), działaczy stowarzyszeń katolików (...). Kościołów i związków wyznaniowych (...) z ich centralami oraz ośrodkami dywersji na Zachodzie;

- przeciwdziałanie podejmowaniu przez członków i działaczy stowarzyszeń katolików (...) działalności pozastatutowej, sprzecznej z założeniami polityki wyznaniowej Państwa i interesami PRL;

- przeciwdziałanie pozareligijnej działalności (...) kościołów i związków wyznaniowych, sprzecznej z interesami PRL;
- prowadzenie prac analitycznych i informacyjnych, dotyczących głównych kierunków działania Kościoła (...), planów i zamierzeń hierarchii i jej strategii i taktyki postępowania wobec Państwa, postaw politycznych i sytuacji wśród duchowieństwa – koniecznych do prawidłowego organizowania ofensywnych działań operacyjnych oraz wypracowywania pozycji i rozwiązań w polityce wyznaniowej.

Dowód: - Zarządzenie Nr (...) MSW z dnia 20 marca 1975 r. k. 172-175

- Załącznik do zarządzenia Nr (...) k. 176- 180.

W Wydziale (...) SB KW MO w K., ubezpieczonej powierzony został do rozpracowania najtrudniejszy odcinek, jakim było środowisko tygodnikowo – znakowskie. Obowiązki te ubezpieczona wykonywała z pełnym zaangażowaniem. Przełożeni podkreślali, że ubezpieczona doskonale pracowała ze źródłami, których miała na kontakcie 14-cie i rokrocznie pozyskiwała nowe jednostki sieci. Ponadto w okresie od 1982 r. do końca 1985 r. ubezpieczona prowadziła 5 spraw operacyjnych i 9 kwestionariuszy ewidencji operacyjnej. Dzięki systematycznej, popartej wiedzą – pracy, ubezpieczona była bardzo wysoko oceniana i uznawana za wybijającą się funkcjonariuszkę, posiadającą predyspozycje i znaczne zdolności wykonywania pracy operacyjnej, organizowania pracy z osobowymi źródłami informacji, własną inicjatywę (za co była często nagradzana i doceniana przez przełożonych).

Dowód: - opinia służbowa z 9.12.1985 r. k. 72-73 akt personalnych

W okresie pracy w Wydziale (...) SB KW MO w K. od 9 lutego 1985 r. do 23 stycznia 1989 r., ubezpieczona była oceniana jako niekwestionowany autorytet w pracy operacyjnej dla młodszych pracowników, wykonujący najtrudniejsze zadania operacyjne w sposób samodzielny, osiągający bardzo dobre wyniki w swojej pracy.

Dowód: - opinia służbowa za okres od 9.12.1985 r. do 23.01.1989 r. k. 72-74 akt personalnych

Z dniem 1 lutego 1989 r., ubezpieczona została mianowana starszym inspektorem w nowoutworzonym Inspektoracie (...)SB WUSW w K.. Z dniem 1 lutego 1989 r., ubezpieczona została mianowana starszym inspektorem Wydziału Studiów i (...) w K..

Dowód: - wnioski personalne k. 75, 77 akt personalnych

(...) Komisja Opiniodawczo – Kwalifikacyjna w K. zaopiniowała negatywnie wniosek ubezpieczonej o przyjęcie do służby w UOP, Policji byłego funkcjonariusza SB.

Dowód: - wniosek i opinia Komisji k. 81-83 akt personalnych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, w aktach rentowych, w aktach osobowych nadesłanych przez IPN.

Dokumenty z akt personalnych ubezpieczonej, oraz zarządzenia MSW stanowią dokumenty urzędowe w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c., a w związku z tym korzystają z domniemania prawdziwości tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. W toku postępowania ani organ emerytalny, ani też odwołująca nie przedstawili dowodu podważającego wiarygodności powyższych dokumentów urzędowych. Za dowód taki nie sposób uznać dowodu z przesłuchania ubezpieczonej, gdyż jej zeznania stanowią w ocenie Sądu przejaw przyjętej taktyki procesowej, zmierzającej do pomniejszenia jej roli w działalności prowadzonej w Służbie Bezpieczeństwa. Przede wszystkim wersja przedstawiona przez pozwaną odnośnie jej zaangażowania, charakteru wykonywanych czynności jako funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa nie znajduje odzwierciedlenia w treści dokumentów wytworzonych przez przełożonych ubezpieczonej w Służbie Bezpieczeństwa. I tak np. odnośnie pracy jako inspektora w Wydziale (...) KW MO w N., z zeznań ubezpieczonej wynika, że Wydział ten zajmował się kontrolą cudzoziemców w hotelach, zbierał informacje o tym skąd przyjechali, jakie mają plany. Informacje te miały pochodzić przeważnie od osobowych

źródeł informacji – pracowników hoteli. Następnie miały być one przekazywane do naczelnika Wydziału (...), a ubezpieczona nie miała wiedzy, jak te informacje były wykorzystywane i co z nimi robiono. Powyższa wersja ubezpieczonej nie zasługuje na danie jej wiary. Z treści sprawozdania z dnia 1.12.1975 r. sporządzonego przez p.o. Naczelnika Wydziału (...) w KW MO w N. wynika bowiem jednoznacznie, że przed podjęciem pracy w Wydziale, ubezpieczona została przez niego poinformowana, że będzie to praca w Służbie Bezpieczeństwa, czysto operacyjna tzn. z ludźmi i uzyskiwanie informacji potrzebnych SB, że będzie to ściganie wszelkiego rodzaju elementów, które w jakikolwiek sposób szkodziły Polsce Ludowej oraz przeszkadzałyby w realizacji założeń polityczno-gospodarczych Partii i Rządu PRL. Dalej, z treści opinii służbowej z dnia 25.06.1977 r. wynika, że ubezpieczona, jako inspektor operacyjny Wydziału (...) na przydzielonym pod jej opiekę operacyjną obiekcie pracowała z tajnymi osobowymi źródłami informacji, typowała i opracowywała nowe tajne osobowe źródła informacji. Za zaangażowanie i osiągnięte rezultaty, ubezpieczona była wielokrotnie wyróżniana nagrodami pieniężnymi, a od lipca 1978 r. przyznana jej został dodatek specjalny do pensji. Dodatkowo ubezpieczona zajmowała się analizą w Wydziale (...). Powyższe świadczy o tym, że ubezpieczona zajmowała się tajnymi działaniami operacyjnymi, których cele zostały jej przedstawione jeszcze przed podjęciem służby. Istotne jest również to, że ubezpieczona oprócz czynności operacyjnych, zajmowała się również pracą analityczną w wydziale, co przeczy złożonym zeznaniom w sprawie, iż nie wiedziała, co dzieło się z pozyskanymi w toku czynności operacyjnych (jak wynika z treści przytoczonej opinii, czynności o charakterze tajnym). Wykonywana przez nią praca analityczna, oznacza, że ubezpieczona doskonale zdawała sobie sprawę, po co są pozyskiwane informacje w hotelach i do czego są następnie wykorzystywane. Co zaś najważniejsze niewątpliwie miała świadomość w jakim celu te informacje są pozyskiwane (ściganie wszelkiego rodzaju elementów, które w jakikolwiek sposób szkodziły PRL oraz przeszkadzały w realizacji założeń Partii i Rządu PRL).

Zeznania ubezpieczonej odnośnie charakteru jej czynności podczas pracy w Wydziale (...) SB KW MO w K., również nie sposób uznać za wiarygodne. Z zeznań tych wynika, że czynności operacyjne ubezpieczonej polegały w zasadzie na rozmowach z osobami działającymi w środowiskach Tygodnika Powszechnego i Znak, odbywającymi się często w miejscach publicznych, na kawie. A informacje te miały charakter komentarzy do różnych wydarzeń. Wersja powyższa nie znajduje potwierdzenia w dokumentacji z akt personalnych ubezpieczonej (szczególnie treść opinii służbowej z dnia 9.12.1985 r. k. 72-73 akt personalnych). Ponadto z treści opinii służbowej z dnia 23.01.1989 r. wynika, że ubezpieczona podczas pracy w Wydziale (...) SB KW MO w K. była oceniana jako niekwestionowany autorytet w pracy operacyjnej dla młodszych pracowników, wykonujący najtrudniejsze zadania operacyjne w sposób samodzielny, osiągająca bardzo dobre wyniki w swej pracy. Mając to na uwadze oraz zakres zadań Wydziału (...) SB KW MO w K., nie sposób uznać, aby czynności podejmowane przez ubezpieczoną zmierzały do pozyskiwania informacji, które nie służyłyby realizacji tych zadań. Gdyby rzeczywiście pozyskane przez ubezpieczoną informację w toku czynności operacyjnych zawierały treści nieistotne z punktu widzenia zadań Wydziału (...), nie byłaby ona wymieniana w opiniach służbowych jako autorytet w pracy operacyjnej, której powierzono rozpracowywanie najtrudniejszego odcinka, jakim było środowisko „tygodnikowo-znakowskie”.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Z uwagi na to, że w złożonym odwołaniu ubezpieczona podnosi przede wszystkim szereg zarzutów co do niekonstytucyjności przepisów prawa materialnego, stanowiącego podstawę wydania zaskarżonej decyzji organu emerytalnego, Sąd Okręgowy jednoznacznie wskazuje, iż w systemie prawnym obowiązującym na gruncie Konstytucji RP, sąd powszechnych nie ma kompetencji do stwierdzenia sprzeczności normy ustawowej z Konstytucją oraz pominięcia przepisów ustawy i wydania wyroku na podstawie regulacji konstytucyjnych. Wynika to jednoznacznie z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (dalej: TK). I tak w postanowieniu z dnia 22.03.2000 r., P 12/98, OTK ZU nr 2/2000, poz. 67, TK orzekł, że sąd na tle art. 193 Konstytucji może rozważyć kwestię zgodności unormowania ustawowego z postanowieniami konstytucyjnymi (lub prawnomiędzynarodowymi) i – w razie pojawienia się wątpliwości – kierować odpowiednie pytanie do TK. Dopóki jednak sąd nie zdecyduje się na skorzystanie z tej drogi dla wyeliminowania normy ustawowej, nie może jej po prostu pominąć w procesie orzekania. Nie pozwala na to art. 178 ust. 1 Konstytucji, mówiący o podległości sędziego zarówno konstytucji, jak i ustawom zwykłym.

W wyroku z dnia 4.10.2000 r., P 8/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 189, TK orzekł, iż w obowiązującym stanie konstytucyjnym bezpodstawnie jest stanowisko dopuszczające odmowę zastosowania przez sąd orzekający normy ustawowej ze względu na jej sprzeczności z Konstytucją i orzeczenie bezpośrednio na podstawie regulacji konstytucyjnych. TK wskazał, że stanowisko takie nie znajduje uzasadnienia w wyrażonej w Konstytucji zasadzie bezpośredniego stosowania jej przepisów (art. 8 ust. 2), ani w przepisie przewidującym podległość sędziów w sprawowaniu urzędu tylko Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 1). Ogólne wskazania Konstytucji, adresowane w tym wypadku do ustawodawcy, nie pozwalają bowiem na wydawanie na ich podstawie indywidualnych rozstrzygnięć, a przy tym sędzia, podlegając Konstytucji, nie jest zwolniony z podległości ustawie zwykłej. Według TK należy więc przyjąć, że właściwą drogą do rozstrzygnięcia wątpliwości co do zgodności z ogólną normą konstytucyjną szczegółowej regulacji ustawowej mającej zastosowanie w sprawie, jest przedstawienie pytania prawnego TK.

W wyroku z dnia 31.01.2001 r., P 4/99, OTK ZU nr 1/2001, poz. 5, TK orzekł, że w żadnym wypadku podstawą odmowy zastosowania przez sąd przepisów ustawy nie może być zasada bezpośredniego stosowania Konstytucji (art. 8 ust. 2). Bezpośredniość stosowania Konstytucji nie oznacza kompetencji do kontroli konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa przez sądy i inne organy powołane do stosowania prawa. Tryb tej kontroli został bardzo wyraźnie i jednoznacznie ukształtowany przez samą Konstytucję. Art. 188 Konstytucji zastrzega do wyłącznej kompetencji TK orzekanie w wymienionych w nim sprawach bez względu na to, czy rozstrzygnięcie ma mieć charakter powszechnie obowiązujący, czy też ma ograniczać się tylko do indywidualnej sprawy. Domniemanie zgodności ustawy z Konstytucją może być obalone jedynie wyrokiem TK, a związanie sędziego ustawą obowiązuje dopóty, dopóki ustawie tej przysługuje moc obowiązująca.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy, jako podstawę rozpoznawania i rozstrzygania sprawy przyjął przepisy ustawy, w oparciu o które wydano zaskarżoną decyzję organu emerytalnego.

W niniejszej sprawie, na wstępie weryfikacji zasadności obniżenia stronie odwołującej świadczenia rentowego w 2017 roku, koniecznym jest poczynienie rozważań dotyczących zakresu podmiotowego osób objętych ustawą nowelizacyjną z 16 grudnia 2016 roku, co w prostej konsekwencji prowadzi do konieczności wykładni użytego we wprowadzonym na mocy tej ustawy w przepisie art. 13 b sformułowania „służby na rzecz totalitarnego państwa”.

Na mocy ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016 r., w szczególności jej art.1, ustawodawca wprowadził bowiem do porządku prawnego drugą już, po ustawie z 23 stycznia 2009 r., regulację sprowadzającą się do obniżenia rent i emerytur osobom, które pełniły służbę w organach bezpieczeństwa PRL. Ustawa nowelizująca, definiując w dodanym do ustawy nowelizowanej art. 13b nowe pojęcie „służby na rzecz państwa totalitarnego”, obniżyła świadczenia emerytalne, przyjmując w nowo brzmiącym art. 15c, że w przypadku osoby, która pełniła „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi: 0% podstawy wymiaru - za każdy rok „służby na rzecz totalitarnego państwa” oraz 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, la oraz 2-4 ustawy nowelizowanej, przy czym przepisy art. 14 i art. 15 ust. 1-3a, 5 i 6 stosuje się odpowiednio (art. 15c ust. 2).

Odnośnie rent inwalidzkich wprowadzono podobne mechanizmy ich obniżenia stanowiąc w art. 22a ustawy, że w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, rentę inwalidzką zmniejsza się o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa (ust. 1), przy czym wysokość tak ustalonej renty inwalidzkiej nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy (ust.3).

Ustawa wprowadziła dodatkowo pewne wyjątki, pozwalające na wyłączenie jej zastosowania, jeżeli osoba, o której mowa w tych przepisach udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego (art. 15c ust. 5). Taka okoliczność nie była podnoszona w toku niniejszego postępowania, a ponadto IPN nie potwierdził, by taka działalność wynikała z dokumentacji osobowej odwołującej.

Inną możliwość wyłączenia zastosowania przepisów o obniżeniu świadczenia przewidział przepis 8a ustawy, wskazując że Minister właściwy do spraw wewnętrznych stosowną decyzją w szczególnie uzasadnionych przypadkach, może wyłączyć stosowanie art. 15c, art. 22a i art. 24a, w stosunku do osób pełniących służbę z uwagi na jej krótkotrwały czas pełnienia przed dniem 31 lipca 1990 roku albo rzetelne wykonywanie zadań i obowiązków po dniu 12 września 1989 r., w szczególności z narażeniem zdrowia i życia. Strona odwołująca nie zwracała się z tego rodzaju wnioskiem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. (dowód: z zeznań strony 107 a.s.).

Przepis art. 13a ust. 1 wspomnianej ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym stanowi, że na wniosek organu rentowego Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu na podstawie posiadanych akt osobowych sporządza, w terminie 4 miesięcy od dnia otrzymania wniosku, i przekazuje organowi rentowemu informację o przebiegu służby wskazanych funkcjonariuszy na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i taką też informację organ otrzymał odnośnie osoby odwołującej.

Zgodnie z art. 13a ust. 5, informacja powyższa jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy służb, o których mowa w art. 12.

O ile informacja ta była wiążąca dla organu emerytalno-rentowego, o tyle nie jest wiążąca dla sądu. W postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011 r., sygn. II UZP 10/11 (OSNP 2012/23-24/298), Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Również w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego wykrystalizował się pogląd, zgodnie z którym informacja o przebiegu służby nie jest władczym przejawem woli organu administracji publicznej – władczym rozstrzygnięciem (zob. postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 stycznia 2018 r., I OSK 2848/17, LEX nr 2445886). Tak rozumiany skutek informacji o przebiegu służby został także zaaprobowany w orzecznictwie sądów powszechnych (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 września 2016 r., III AUa 1618/14), co oznacza, że Sąd ma obowiązek oceny całego materiału dowodowego łącznie z treścią informacji IPN.

Zgodnie z uchwałą 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r. III UZP 1/20 przebieg procesu w postępowaniu dotyczącym odwołań funkcjonariuszy od decyzji obniżających ich świadczenia, „będzie oscylował wokół procesowych zasad dowodzenia i rozkładu ciężaru dowodów, z uwzględnieniem dowodów prima facie, domniemań faktycznych (wynikających chociażby z informacji o przebiegu służby) i prawnych oraz zasad ich obalania. Stąd też stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r.). Brak związania sądu powszechnego treścią informacji o przebiegu służby nie zamyka procesu wykładni, lecz obliuguje do wyjaśnienia pozostałych kwestii spornych, przede wszystkim znaczenia zwrotu „służby na rzecz totalitarnego państwa”.

Wobec powyższego stwierdzić należy, że samo określenie miejsca pracy i okresu pełnienia służby jest niewystarczające dla obniżenia funkcjonariuszowi świadczenia.

Sąd Najwyższy podkreślił także, że potencjalne uznanie informacji z IPN jako dowodu niepodważalnego i wyłącznego, którym sąd byłby związany, pozbawiałoby sąd możliwości samodzielnego kreowania decyzji i naruszałoby jego prawo do swobodnej, wszechstronnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) na rzecz legalnej oceny dowodów. Nastąpiłaby wówczas utrata przez orzekający w sprawie sąd cech immanentnie związanych z kognicją sądu

ubezpieczeń społecznych, którego zadaniem jest merytoryczne rozpoznanie sprawy. Uczyniłoby to z IPN organ realnie rozstrzygający sprawę, sprowadzając zaś sąd do roli instytucji podejmującej – z góry ustalone – decyzje na podstawie formalnej, przesłanej informacji o przebiegu służby. Sąd Najwyższy słusznie podkreślił również, iż w sprawie niniejszej konieczną jest szersza, a nie wyłącznie językowa wykładnia art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, ponieważ zawarte w nim pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa” stanowi tylko kryterium wyjściowe, a więc przybiera postać domniemania możliwego do obalenia w procesie cywilnym.

Koniecznym jest również odkodowanie znaczenia pojęcia „służby na rzecz państwa totalitarnego”. Sąd niniejszy podziela stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w uchwale z dnia 16 września 2020 roku przytoczone już wyżej, iż zwrot „na rzecz” użyty w art. 13 b rzeczonej ustawy należy interpretować z punktu widzenia wykładni językowej jako działanie podejmowane „na korzyść” państwa totalitarnego. Jak podkreślił Sąd Najwyższy: zrównanie sytuacji osób kierujących organami państwa totalitarnego, osób, które angażowały się w wykonywanie zadań i funkcji państwa totalitarnego, nękały swych obywateli z osobami, które w ramach wymienionych w art. 13b formacji wykonywały czynności akceptowalne i wykonywalne w każdym państwie, także tym demokratycznym, nie może zostać sprowadzone do tych samych parametrów i konsekwencji. Sąd Najwyższy słusznie podkreślił, iż przebieg rzeczywisty służby funkcjonariusza ma znaczenie dla wysokości jego renty, czy emerytury, co ma znaczenie dla uniknięcia odpowiedzialności zbiorowej jaka stosowana była w czasach państwa totalitarnego. Wskazał, że nie można z góry zakładać, że każda osoba pełniąca służbę w organach wskazanych w art. 13 b ustawy pełniła służbę na rzecz państwa totalitarnego, bowiem zadania tych osób dotyczyły obszarów bezpieczeństwa państwa istotnych w każdym czasie oraz w wielu modelach ustrojowych, np. służba w policji kryminalnej, ochrona granic. W konsekwencji w każdym przypadku koniecznym jest zbadanie wszystkich okoliczności sprawy – a ustalenie, czy dana osoba podlega ustawie zgodnie z art. 13b powinno opierać się nie na mechanicznym i formalnym oparciu się na informacji o przebiegu służby z IPN, ale na wszechstronnym zbadaniu wszystkich okoliczności sprawy, a przede wszystkim indywidualnych czynów osoby oraz ich weryfikacji pod kątem godzenia w prawa i wolności człowieka.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 kwietnia 2009 r., sygn. akt I UK 316/08, w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Zgodnie z art. 473 § 1 k.p.c. w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przed tym sądem przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu z zeznań świadków i z przesłuchania stron. Ograniczenia dowodowe, o których mówi ten przepis, to przede wszystkim ograniczenia dotyczące możliwości prowadzenia dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu (art. 247 k.p.c.). Wyjątek od ogólnych zasad, wynikających z art. 247 k.p.c., sprawia, że każdy fakt istotny może być dowodzony wszelkimi środkami dowodowymi, które sąd uzna za pożądane, a dopuszczenie ich za celowe (por. orzeczenia Sądu Najwyższego wyroki z 6 września 1995 r., II URN 23/95, OSNAPiUS 1996 nr 5, poz. 77, z 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 439, a z najnowszego orzecznictwa wyrok z 4 października 2007 r. I UK 111/07, LEX nr 275689, z 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 nr 16, poz. 239 oraz z 25 lipca 1997 r., II UKN 186/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 342).

Nie ulega zatem wątpliwości, że ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu wynika co innego (np. z informacji o przebiegu służby) (art. 473 k.p.c.). Uznać zatem należy, że informacja IPN o przebiegu służby stanowi jedynie punkt wyjściowy do przyszłych rozważań i ocen, wyznacza ramy czasowe. Konieczne jest więc zbadanie, jakie konkretne czynności wykonywał funkcjonariusz i czy mają one znamiona działalności na rzecz państwa totalitarnego. Pominięcie takiej drogi prowadziłoby do objęcia negatywnymi skutkami ustawy osób, które pracując w jednostkach traktowanych przez ustawę jako formacje państwa totalitarnego, wykonywały czynności czysto techniczne, takie jak sprzątanie, czy dozоровanie budynku, albo wykonywały czynności konieczne z punktu widzenia każdego państwa – również demokratycznego, a często po zmianie ustroju pozostały przy wykonywaniu tych właśnie czynności.

Źródłami dowodowymi w takim postępowaniu mogą być dowody z dokumentów, w tym z akt personalnych nadesłanych przez IPN, zeznania świadków, w tym pokrzywdzonych działaniami funkcjonariusza lub osób

potwierdzających działalność strony odwołującej na rzecz opozycji demokratycznej, dowody zebrane w postępowaniach sądowych, np. dot. bezprawnej działalności funkcjonariusza przeciwko obywatelom, czy sama analiza zajmowanego przez odwołującą stanowiska i wykonywanych w związku z tym czynności służbowych. Zdaje się więc, że organ wyspecjalizowany, taki jak Instytut Pamięci Narodowej, posiada możliwość szerokiego zweryfikowania i sprawdzenia funkcjonariusza w zakresie tego, na czym w rzeczywistości polegała jego służba i jakie czynności wykonywał (tak też Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 18 listopada 2020 r., sygn. III AUa 39/20, LEX nr 3127208).

Analizując zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy stwierdzić należy, iż dokumenty zgromadzone w aktach personalnych ubezpieczonej oraz przesłane przez IPN zarządzenia MSW określające zadania Wydziałów SB, w których pracowała ubezpieczona, jednoznacznie i bez żadnych wątpliwości wykazują, iż ubezpieczona wykonując opisane tam szczegółowo czynności, naruszała podstawowe prawa i wolności obywateli. Zakres zadań operacyjnych realizowanych przez ubezpieczoną w Wydziale (...) SB KW MO nakierowany był na zwalczanie przeciwników Partii i Rządu PRL, o czym została ona poinformowana przez p.o. Naczelnika tego Wydziału przed podjęciem pracy. Zakres zaś zadań wykonywanych przez Wydział (...) SB KWMO w K., określony w zarządzeniu MSW, jednoznacznie wskazuje, że czynności jego funkcjonariuszy, w tym i ubezpieczonej, godziły w podstawę prawa i wolności obywatelskie, jakim była swoboda wyznania, realizacji praktyk religijnych, zrzeszania się i działalności obywateli w organizacjach katolickich. Co istotne, z treści opinii służbowych wynika, że w pracy operacyjnej, zarówno w okresie służby w Wydziale (...) SB KWMO w N., jak i w Wydziale (...) SB KWMO w K., ubezpieczona była wyróżniana za osiągnięte sukcesy, duże zaangażowanie, oraz była autorytetem dla młodszych pracowników Wydziału (...) SB. To wszystko stanowi, w ocenie Sądu Okręgowego, wystarczające podstawy do stwierdzenia, iż ustalone w sprawie czynności służbowe podejmowane przez ubezpieczoną wypełniały ustawowe kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa”, określone w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. Działania te wymierzone były przeciwko stowarzyszeniom i kościołom oraz naruszały podstawowe prawa i wolności obywateli, jakim było prawo do prywatności.

Należy również nadmienić, iż w dniu 16 czerwca 2021 r. Trybunał Konstytucyjny w sprawie P 10/20 orzekł, iż art. 22a ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r. poz. 723) jest zgodny z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W ustnych motywach rozstrzygnięcia wskazano na zgodność z Konstytucją zastosowanej wobec osób, objętych ustawą zasady zabezpieczenia społecznego de minimis, wskazując, że ich sytuacja prawna byłaby zgoła inna, gdyby ustawodawca w całości odebrałby im należne dotychczas świadczenia. Podkreślono również brak uzasadnionych podstaw do zastosowania zasady ne bis in idem, a to z uwagi na fakt, iż wcześniejsza ustawa w ogóle nie odnosiła się do świadczeń rentowych. Wskazano również na zasadę praw nabytych, którą – w ocenie Trybunału Konstytucyjnego – należy oceniać przez pryzmat prawa nabytych słusznie, w kontrze do praw nabytych niesłusznie. W ocenie Sądu Okręgowego oznacza to, iż analizując przedmiotową sprawę, należało zbadać – przez pryzmat uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 roku – czy ubezpieczona nabyła prawo do spornego świadczenia słusznie czy też niesłusznie. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, potwierdził istnienie przesłanek niesłuszności nabycia przez ubezpieczoną prawa do renty inwalidzkiej za okres objęty zaskarżoną decyzją.

Tym samym Sąd uznał odwołanie za niezasadne i orzekł, jak w pkt 1 sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., oddalając odwołane wniesione przez ubezpieczoną E. Ś. .

Orzeczenie o kosztach procesu wydano na podstawie art. 102 K.p.c., mając na uwadze obecną sytuację finansową i stan zdrowia ubezpieczonej.

sędzia Aleksandra Rutkowska

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

Aleksandra Rutkowska